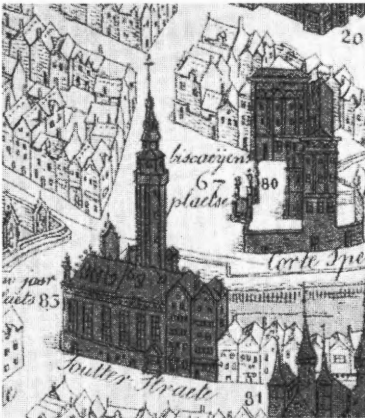

Van “Diamant” tot huis “Vanden Abeele” en Rijksarchief: bijdrage tot de huizengeschiedenis in Brugge

Het huis “Vanden Abeele”, Academiestraat 14, werd in 1911, als laatste uitbreiding, in het Brugse Rijksarchief geïntegreerd. Eerder maakten daar deel van uit: de Poortersloge en de aanpalende nummers 16 (huis “Cottem”) en 18 (huis “Delarue”), gewezen locatie van de Brugse “Academie voor Schone Kunsten”. De laatste restauratie van het Rijksarchief (1994) en de restauratie van het merkwaardig ‘Cordoeaans’ leder op de eerste verdieping van het huis nr. 14 waren voor ons de aanleiding tot een kleine studie van dit huis. Daar komt bij dat onze belangstelling reeds geruime tijd gericht was op de figuur van dokter François Vanden Abeele, Brugs psychiater *avant-la-lettre* en, beter bekend, politicus en lid van de Brugse Academie¹.

Detail uit kaart van Marcus Gerards (1562) met Poortersloge, en de rechts aanpalende huizen “Delarue” (nr. 18; Zestendelen nr. 34), “Cottem” (nr. 16; Zestendelen nr. 33) en “Vanden Abeele” (nr. 14; Zestendelen nrs 32 en 31)].

1 Met veel dank aan Jan D'hondt, wetenschappelijk medewerker Stadsarchief Brugge die ons liet delen in zijn grondige kennis van de Brugse huizengeschiedenis én van de figuur van F. Vanden Abeele.

Gouden Lelie en Diamant (1579-1712)

In het oude kadaster (Zestendelen, Carmers, folio 31) van 1579² is er in de *Zouterstrate, zuydzijde gaende oostwaerts* sprake van een huis, vroeger één geheel vormend met 32 (den Diamant), en genaamd de Gouden Lelie, dat in bezit was van Robert Dominicle. Hieruit kunnen we afleiden dat vermoedelijk sedert enkele tientallen jaren beide huizen (31-32) als “Gouden Lelie” in het bezit waren van de zilversmidfamilie Dominicle, midden de 15de eeuw vanuit Reims naar Brugge overgekomen³. Jan Dominicle, Roberts grootvader, gestorven in 1492, droeg als zilversmidsmerk *une billette surmontée d'une fleur de lys* en Roberts volle neef Guillaume Dominicle, dichter en zilversmid, gebruikte als merk een *vase surmonté d'une fleur de lys*. Guillaume staat in de registers van de zestendelen als eigenaar vermeld van de “Goude Gheete”⁴, een huis rechtover de huizen 31-32, thans nr. 19 in de Academiestraat. Aan te stippen valt dat de familie Dominicle vanaf de 16de eeuw een gouden lelie in haar wapen droeg. *La bonne fleur de lys* werd reeds in 1420 in de juweleninventaris van Filips de Goede vermeld en toen Maximiliaan van Oostenrijk rond 1480 Portinari als raadgever aannam, schonk hij hem de tol van Grevelingen en gaf hem in pand de *bonne fleur de lys* die hij meenam naar Firenze⁵.

Robert Dominicle was ook eigenaar van twee huizen in de Peerdenstraat, een huis in de Meestraat en medeëigenaar van het ambachts-huis van de goudsmiden (hoek Hoogstraat-Meestraat). Robert Dominicle zelf was eerder dan een zilversmid een juwelenhandelaar en makelaar. De situering aan de *zuytzijde* van de Zouterstrate houdt in dat de kelders van kantoren of factorijen uitgaven op de Kraanrei, een belangrijke verkeersader tussen Spiegelrei en Waterhalle.

In 1581 verkocht Robert Dominicle “de Lelie” (31) en “de Diamant” (32) aan Joos Spillebeen, met ondermeer een lopende

2 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Carmerszestendeel* F1, Zouterstraat 31.

3 J.J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, Brugge, 1857, II, p. 170-176.

4 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 208: *Wezengoederen, Carmerszestendeel 1497-1528*, fol. 92, n° 1; nr. 120: *Hallegeboden 1542-1543*, fol. 172, 2 en nr. 182: *Verkopingen bij decreet 1561-1581*, fol. 58, 3.

5 J. VAN DER ELST, *L'âge d'or Flamand*, Parijs, 1951, p. 30, 239. In 1502 zouden de Habsburgers het juweel terugwinnen.

schuld⁶ t.v.v. Robert Dominicle. In 1618 verkochten zoon Joos Spillebeen en echtgenote beide huizen aan hun broer en schoonbroer Alphonse Spillebeen⁷, die ze meteen verbonden in een lopende schuld t.v.v. Joos Spillebeen. De families Spillebeen en Schapelynck waren zilversmeden. Jacques (zoon van Alphonse Spillebeen) was meester-zilversmid in 1631; in 1571 was Christian Schapelynck zilversmid en François Schapelynck in 1619⁸. In 1643 bezetten Alphonse Spillebeen en echtgenote op beide huizen een lijfrente t.v.v. Franciscus d' Aranda⁹ en *ten lijve* van Beernaert d'Aranda en echtgenote Anna de Brehault¹⁰. In 1650 was er opnieuw een rentenbezetting, nu ten voordele van Marie d'Aranda¹¹. In 1651 tenslotte vond de verkoop van “de Lelie” en “de Diamant” aan Laureins Gavette (Gassette? vermoedelijk Cassetta !) plaats.

Vanaf 27 maart 1652 wordt in de registers van de zestendelen voor het huis “de Lelie” telkens verwezen naar het huis “de Diamant”; op die datum werd de lijfrente van 1643 omgezet in een erfelijke rente ten voordele van Anna de Brehault, de echtgenote van Beernaert d'Aranda, ter acceptatie van zijn zuster, de jezuïetes Maria. Intussen overleed Laureyns Gavette (Cassetta ?); zijn weduwe Joanna Roose werd de nieuwe eigenares en hertrouwde met Louys du Flos. In januari 1657 verkochten L. du Flos en echtgenote nrs. 31 en 32, vermoedelijk nog steeds een handelskantoor, aan Frans van Wymeersch die met zijn echtgenote de twee huizen in een lopende schuld verbond ten voordele van het echtpaar du Flos. Ondertussen noteren we in een reeks transacties de namen van Baudeloo, Gregorius en Jan Cornelis, Jacques en Guillaume vander Helle, Pieter Maes en weduwe, namen die voorkwamen in 1686, toen meester Jan Cornelis Roelof 1/40ste en vervolgens 3/40ste van 3/4de deel aankocht en via erfenis beide huizen volledig in bezit kreeg.

6 Een lopende schuld was een kortlopende lening waarbij een deel van de koopsom van een huis (meestal) in drie schijven en op drie vastgestelde tijdstippen terug betaald werd.

7 Geboren in 1589, gehuwd met Barbe Schapelynck, wiens grootvader Jacques Schapelynck raadslid van de stad Brugge was.

8 J.J. GAILLIARD, *De ambachten en neringen van Brugge*, Brugge, 1854, p. 116-11: resp. merknummer 158, 118, 115.

9 F. VAN DYCKE, *Recueil généalogique*, Brugge, 1851, p. 11 ; G. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE, *Het Sint-Franciscus-Xaveriusziekenhuis*, Brugge, 1985, p. 28.

10 F. VAN DYCKE, *o.c.*, p. 12.

11 F. VAN DYCKE, *o.c.*, p. 12.

Jan Cornelis Roelof¹² - zo lezen we in zijn staat van goederen¹³ - was oud-schepen en thesaurier van de stad Brugge, ontvanger van de watering Groot Reijgarsvliet en van de dis van Sint-Walburga. Hij woonde in de Korte Winkelstraat, in het oud huis Franciscus del Rio - de la Torre¹⁴.

Volgens de verkoopakte¹⁵ van 4/11/1712 aan Louis Vleys werd J.C. Roelof eigenaar enerzijds als erfgenaam van Anna-Catharina Willemart, fa. meester Anthone¹⁶ en zijn eerste echtgenote, anderzijds door uitgroting tegenover Anna dela Neve, weduwe van Anthone Willemart en de erfgenamen van Joannes Nicolais, kind van Jan Roelof met zijn eerste vrouw. De eerste echtgenote van J.C. Roelof stierf in 1676 en was voordien dus ook eigenares van nr. 31 en 32. Zo begrijpt men de aankoop van een deel van die huizen in 1686. In 1687 werd hij thesaurier van de stad Brugge en was hij ook advocaat bij de Raad van Vlaanderen geworden. In 1682 had hij een derde huwelijk aangegaan, nu met Maria-Jacoba de l'Espée¹⁷ bij wie hij negen kinderen had. Eén van deze kinderen, Anna-Isabella, huwde in 1710 met Louis Vleys. Op 8 augustus 1711 stierf de jonge Anna Roelof; op 3 januari 1712 hertrouwde L.F. Vleys met Anna Arents.

Huis Vleys (1712-1765)

Op 4 november 1712 verkochten Meester Jan Cornelis Roelof en echtgenote Marie Jacoba de l'Espée aan meester Louis Vleys een huis gelegen in de Zouterstrate, vroeger bestaande uit *twee huysen, de Diamant en de Lelie, en is gelegen naast het huis "de witte cruyce"* (een tijd drukkerij en later huis "Cottem", thans nr. 16) behorende aan Joos Spillebeen¹⁸ (deze familie vroeger ook in 31-32!) *aan de oostzijde, en naast het huis, Sint Sebastiaen, behorende aan Salomon Boyens,*

12 A. DE SCHIETERE DE LOPHEM, in : *Tablettes des Flandres*, dl. 10, Familie Roelof, p. 32-36, zoon van Thomas (lakenhandelaar).

13 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 207: *Staten van Goed*, 2de reeks, nr. 7314.

14 G. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE, *o.c.*, p. 35: huis del Rio-dela Torre, Korte Winkel (thans nr. 9).

15 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 198: *Klerken van de Vierschaar, Steyaert*, nr. 873, fol. 78-80.

16 Chirurgijn.

17 A. DE SCHIETERE DE LOPHEM, *art. cit.*, p. 33.

18 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 138: *Zestendelen, Carmers*, fol. 33.

aan de westzijde ... Het huis met zijn vaulten ende kelderen strekte zich uit tot aan de Kraanrei en omvatte ook ene platse liggende tus- sen de salette ende keucken...?

We mogen veronderstellen dat de Diamant werd heringericht door L.F. Vleys, die bijgevolg de bouwheer is van het herenhuis, zoals het er nu ongeveer uitziet. Drie weken na de aankoop door Louis Vleys stierf zijn schoonvader J.C. Roelof in zijn huis in de Korte Winkel en hij nam aldaar zijn intrek met zijn tweede vrouw (A. Arents). Louis Vleys was een jurist die verschillende overheidsfuncties opnam: ontvanger van de renten (1725) en algemeen ontvanger (1727) van de stad Brugge en directeur du Timbre voor Vlaanderen¹⁹. Verder trad hij op als gouverneur van de Bogarden- school (1716), was hij proost van de rederijderskamer van de H. Geest en proost van de Edele Confrerie van het Heilig Bloed (1743). Hij stierf in "de Diamant" in 1752. Op 11 februari 1760 volgde de liquidatie van het sterfhuis²⁰: *aen d'erfgenaemen d'heer en mw. Simoen P. van Overloop*²¹, *magtig bij procuratie over M. de Villegas, douariè- re van Mher J. Baptiste Pangaert ende hoirs, mitsgaders magtig over Mher J. Baptiste, graeve van Wynants en consoorten...; procuratie voorts Jor. Frans Vleys, broer van Louis*²², *zich sterckmakende voor syne suster (Catharine, echtgenote van J.B. de Villegas), ook voogd van nicht Marie (echtgenote van Frans Gilliodts) en neef Frans Willaëys (echtgenoot van Anne Vleys, dochter van J. B. Vleys, oudere broer van Louis), voogd over de kinderen van Pierre-Joseph Pangaert en M. Anne Vleys*²³. Anne Arents, weduwe van Louis Vleys, bleef in het huis wonen tot aan haar dood in 1762.

19 E. VANDEN BUSSCHE, *Inventaire des Archives de l'Etat à Bruges, 1881-1884*, dl. II.

20 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 207: *Staten van Goed, 2de reeks*, nrs. 11482, 1760.

21 F. VAN DYCKE, *o.c.*, p. 316.

22 A. MERGHELYNCK, *Recueil des généalogies inédites de Flandre*, [s.a.], 1877, I, p. 45.

23 F. GOETHALS, *Dictionnaire généalogique*, dl. IV, 1852, p. 66.

24 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 138: *Zestendelen, Carmers*, fol. 32, klerk J.J. Logghe

Huis Donny (1765-1807)

Op 31 januari 1765 werd het huis verkocht²⁴ door meester Simon-Pieter van Overloope in naam van Frans J. Pangaert (echtgenote M.T. de Grand-Ry) en van zijn broers Karel en Petrus-Joseph, en drie zusters, aan Charles Donny²⁵. Het echtpaar Donny bleef met hun kinderen dit huis tot het einde van de 18de eeuw bewonen. Op 13 februari 1783²⁶ verbonden Charles Donny en echtgenote Isabelle van Eechautte dit huis tot de som van 15.000 gulden die werd belegd in een compagnie die zich toeleigde op maritieme verzekeringen en werd gedragen door de ridders D'Hont de Nieuwburgh (Oostkamp)²⁷, van Outryve de Merckem²⁸ en deelgenoten.

De Brugse zeeverzekeringsmaatschappij (*Société d'Assurance maritimes établis à Bruges*)²⁹ werd in juni 1782 opgericht, kende een groot succes, maar verdween in de Franse tijd. In 1791 kochten Charles Donny en zijn echtgenote ook "Het Schild van Portugal"³⁰ (nu : Spinolarei nr. 3) maar deden het twee jaar later opnieuw van de hand aan Louis Gilliodts. Dit huis bleef overigens tot in 1919 eigendom van de familie Gilliodts; de bekende stadsarchivaris Louis Gilliodts-van Severen woonde er tot de dood van zijn eerste echtgenote. Jan Baptist Gilliodts, een oom van de stadsarchivaris³¹, had een participatie in het handelshuis "Messieurs Merckem (J. van Outryve), Gilliodts et Compagnie" en veel aandelen in de hoger genoemde zeeverzekeringsmaatschappij. Rond 1799 stierf Charles Donny en zijn weduwe verhuisde met haar vier kinderen in 1800.

In 1801 werd het huis bewoond door Pierre de l'Escluze, hout-handelaar en vader van de gekende Brugse reder Jean-Baptiste³², echtgenoot van Francine Serweytens.

25 Notaris in 1791, ook eigenaar van Spinolarei, huidig nr. 3.

26 BRUGGE, STADSARCHIEF, nr. 138: *Zestendelen, Carmers*, fol. 1055.

27 Charles-Jean d'Hont de Nieuwborgh, Thesaurier-ontvanger van Damme, Hoeke en Monnikenrede, gehuwd 1. met Isabelle Claesman, 2. met Anne le Bailly de Tillegem, stierf in 1798.

28 Jacques van Outryve, heer van Merckem (1740-1810), broer van Louis; beide vennoten van hun oom koopman en zakenman Augustyn van Outryve (1710-1795).

29 Y. VANDEN BERGHE, *Jacobijnen en tradionalisten in de revolutietijd (1780-94)*, Brussel, 1972, p. 27-29.

30 BRUGGE, STADSARCHIEF, rapport werkgroep huizengeschiedenis "de Patientie".

Huis Savage (1807-1853)

In 1807³³ werd de ontvanger (*receveur de l'enregistrement*) François Savage eigenaar van het huis nr. 40 (thans nr. 14). Hij was afkomstig uit Moerbeke (Nord; ° 1770) en gehuwd met Marie de Baenst uit Steenvoorde (Nord); meteen kreeg dit huis opnieuw de functie van een particuliere woning. Het gezin Savage telde één zoon, geboren te Steenvoorde in 1798, en twee dochters geboren te Brugge, respectievelijk in 1800 en 1803. In 1824 huwde dochter Eugénie (°1800) met Désiré Bouvy, zoon van Petrus Bouvy (1773-1856)³⁴, een achterkleinzoon van Dominicus Bouvy³⁵. In 1842 trok Désiré Bouvy-Savage bij zijn schoonouders in. Hun dochter Anaïse Bouvy (1830-1904) huwde te Brugge in 1851 met Eugeen Brand, verhuisde naar Gent, en huwde als weduwe een tweed maal met Karel Vander Beek uit Nijmegen. Zij woonde toen in Brussel waar ze in 1904 overleed. In 1909 ontving de stad Brugge als legaat³⁶ een kofferpaneel met de wapens van Burgos, afkomstig uit het vroeger Spaans Consulaat. Het huis van het Consulaat had Petrus Bouvy toebehoord, nadien huis Fraeys (Spanjaardstraat 14), nu deel uitmakend van het Sint-Franciscusziekenhuis.

In januari 1852 stierf François Savage. In maart 1852 vertrok zijn weduwe en in 1853 werd het huis nr. 40 – nadien nr. 14 – openbaar verkocht en verworven door dokter François Vanden Abeele³⁷.

Huis Vanden Abeele (1853-1906)

Midden in de 19de eeuw werden de aanpalende huizen (zestendeel Carmers fol. 33/858 en fol. 34/859; vanaf 1856 resp. nrs. 16 en 18)

31 A. VANDEWALLE, *100 jaar Gilliodts*, Brugge, 1980, p. 10.

32 CH. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE, *Tablettes des Flandres*, dl. 8, p. 110.

33 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bevolkingsregisters 1792-1809*.

34 Eigenaar 1824-1854 van vroeger Spaans consulaat, thans Spanjaardstraat 14.

35 Lakenverver in 1738, wonend in de Oude Steen, Wollestraat 29; *Le parchemin*, n° 27, 1938, p. 390-393.

36 J. MARECHAL, *L'armoire aux privilèges et titres du consulat de Castille-Léon à Bruges en 1441*, in: Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis, 98 (1961), p.109.

37 J. D'HONDT, Frans Vanden Abeele, politicus,(onuitgegeven), 1982, p. 11.

door de Vrije Academie voor Schone Kunsten (1720-1883) – vroegere Poortersloge – ingepalmd. Het eerste huis (Carmers fol. 34; “den Slyncken Keyser”) staat bekend³⁸ als “Huis Notaris Delarue” en werd in 1847 door de stad Brugge aangekocht. In 1852 werd ook het andere huis (Carmers fol. 33; “t Witte Cruyce”) door de stad Brugge aangekocht. In de 18de-eeuw was hier drukkerij Verplancke³⁹ gevestigd; vanaf 1840 stond dit huis bekend als “Huis Cottesm”. Op deze manier wilde de stad Brugge het gebrek aan klasruimte in de aanpalende Academie (Poortersloge) oplossen. Hierbij willen we aanmerken dat A. Duclos⁴⁰ het huis nr. 14 fout aangeeft als zijnde “t Witte Cruyce” en het aanpalende huis “Cottesm” als de vroegere “Slyncken Keyser”. Johan Ballegeer⁴¹ neemt deze fouten over. In 1854 kreeg stadsarchitect J.B. Rudd⁴² de opdracht nr. 18, gebouwd als “verlenging” van de Poortersloge, en nr. 16, huis “Cottesm”, voor gebruik door de Academie te verbouwen.

Deze korte uitwijding over de huizen nrs. 16 en 18 laat ons toe de komst van de jonge arts François Vanden Abeele (1824-1900) in het huis nr. 14 te begrijpen. Inderdaad had Vanden Abeele reeds enkele jaren tekenlessen in de Academie gevolgd. De jonge dokter werd in 1853 secretaris benoemd van de Vrije Academie voor Schone Kunsten (schilder-, beeldhouw- en tekenkunst); van 1853 tot 1875 was hij er ook professor “Anatomie en Historiën”⁴³.

Dit alles verklaart waarom dr. Vanden Abeele als huurder van huis nr. 14 de kans te baat nam om dit pand aan te kopen⁴⁴. In het koopcontract van 29 juni 1853⁴⁵ - hier nemen we de tekst over van Jan D’hondt⁴⁶ - wordt het beschreven als een groot kloek woonhuis dat voortijds bestond uit twee huizen, namelijk “den diamant” en “de

38 M. VANDERMAESEN, in: *Van Poortersloge tot Rijksarchief, De Poortersloge te Brugge*, Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1995, p. 23. Delarue was eigenaar; meubelmaker Frans Van Troostenbergh bewoonde het huis tussen 1828 en 1847 (BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bevolkingsregisters 1809-1830, 1830-1846, 1846-1866*).

39 M. VANDERMAESEN, *o.c.*, p. 26.

40 A. DUCLOS, *Bruges. Histoire et Souvenirs*, Brugge, 1910.

41 J. BALLEGEER, *Gids voor Oud Brugge*, Antwerpen, 1983, p. 278.

42 M. VANDERMAESEN, *o.c.*, p. 23.

43 Almanak van de Provincie West-Vlaanderen, jaren 1854-1875.

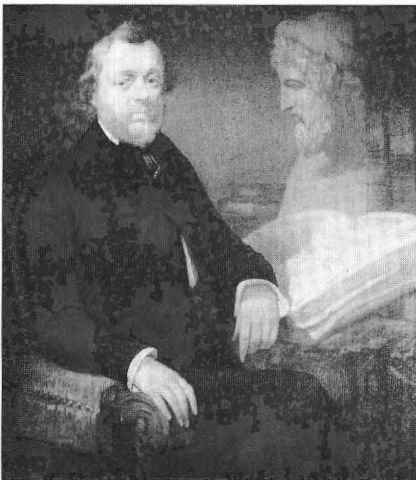
44 BRUGGE, A.D.H.B., *Répertoire des Formalités Hypothécaires*, 135.

45 BRUGGE, RIJKSARCHIEF, *Registre de transcription*, acte 562/3.

46 J. D’HONDT, *o.c.*, p. 11.

lenie". Op de benedenverdieping bevonden zich de gang, de spreekkamer, kantoor, twee volgende salons, een eetplaats, een keuken, een schottelhuis, een hof, een schoongewelfde kelder; op de eerste etage bevonden zich zes slaapkamers en op de tweede etage, drie slaapkamers; en daarboven een grote zolder.

Deze beschrijving uit 1853 geeft aan dat zich op de eerste verdieping enkel zes slaapkamers bevonden. F. Savage, de vorige bewoner, zal wel geen "zaal met cordoeaans leder" als slaapkamer hebben ingericht. Ook M. Vandermaesen⁴⁷ maakt aannemelijk dat het lederbehang door dr. Vanden Abeele werd aangebracht. Het Brugse stadsarchief bewaart de toelating tot verbouwing van de muur en de poort aan de Kraanrei uit 1857⁴⁸.

Geschilderd portret van Dr. François Vanden Abeele, met op de achtergrond het borstbeeld van Hippocrates, door F. Wallacys, 1857 (Gent, familiebezit Vanden Abeele)

François Vanden Abeele, hier putten we gegevens uit het familiearchief⁴⁹, werd op 6 oktober 1824 te Brugge geboren als zoon van Bernard (1788-1854) en diens tweede echtgenote Clémence

47 M. VANDERMAESEN, *De 'zaal met Cordoeaans leder' op het Rijksarchief te Brugge*, in: *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis*, 131, 1994, p. 189-194.

48 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bouwvergunning Kraanrei F22/1857*: « n° 22 est autorisé pour être exécuté d'après le présent plan, sans saillie ou emprise sur la rue. Bruges, le 6 mars 1857, Le Bourgmestre. signé Boyaval.»

49 A. VANDEN ABEELE, *François Vanden Abeele, un médecin d'il y a 100 ans*, 6 getypte bladzijden, Gent, 1967, kopij in ons bezit.

Missiaen (1790-1837), in de brouwerij “De Hert”, Sint-Annarei 14⁵⁰. In 1840 verhuizen zijn ouders (Bernard en zijn derde vrouw R. De Tollenaere) naar de Molenmeers⁵¹ en in 1848 terug naar het huis Sint-Annarei 14⁵². In 1842 ging de jonge François geneeskunde studeren in Leuven en behaalde in 1846 de grootste onderscheiding. In 1848 verkreeg hij zijn diploma en werd uitgeroepen tot laureaat van de interuniversitaire prijskamp van geneesheren⁵³ met zijn verhandeling *De la structure des artères et des veines*⁵⁴. De Brugse gemeenteraad haalde hem vervolgens feestelijk in en hij werd op het stadhuis door de burgemeester ontvangen⁵⁵. Zijn aanleg voor de ‘teekenkunst’ bleek voor Vanden Abeele bijzonder nuttig in de Brugse kunstacademie en bij de inrichting van zijn huis, na zijn huwelijk te Diksmuide op 25 oktober 1849 met Sylvie Dautricourt⁵⁶. Uit dit huwelijk had hij 12 kinderen⁵⁷, geboren tussen 1851 en 1870. Frans Vanden Abeele (1865-1951), echtgenoot van Irma Soenen, was arts te Brugge (Joost de Damhouderstraat); het is zijn zoon, Albert (° 1892) voorzitter van het Hof van Beroep te Gent, die de biografische notitie over zijn grootvader samenstelde⁵⁸. Alexander, de halfbroer van François Vanden Abeele, was legerarts te Brugge en woonde eveneens in nr. 14.

Kleinzoon Albert⁵⁹ herinnert zich als kind de inkomhal, met het borstbeeld van Hippocrates en het portret van zijn grootvader. Zijn summiere beschrijving van het dokterskabinet van François Vanden Abeele⁶⁰ is als het ware de bevestiging dat het ‘Cordoeaans’ leder wel

50 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bevolkingsregister 1809-1830*, A3.

51 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bevolkingsregister 1830-1846*, A5, A6, A7.

52 BRUGGE, STADSARCHIEF, *Bevolkingsregister 1846-1866*, A8.

53 *Annuaire de l'université Catholique de Louvain*, 1863, p. 175.

54 *Biographie nationale*, dl. 29, p. 6-7; J. D'HONDT, o.c., p. 13.

55 *Bulletin Communal de la ville de Bruges*, 1848, p. 409; *Gazette van Brugge*, 27 sept. 1848.

56 A. VANDEN ABEELE, o.c., p. 1; W. VAN HILLE, *Généalogie Rabaut*, in: *Familles de Westflandre*, Tablettes des Flandres, Document 6, Brugge, 1972, p. 239.

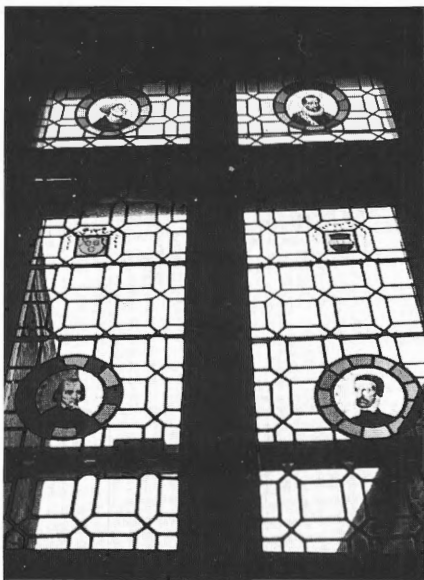
57 W. VAN HILLE, o.c., p. 239-245.

58 Zie noot 49.

59 A. VANDEN ABEELE, o.c., p. 2: “Quand nous entrions dans le grand vestibule d'entrée, notre imagination fut frappée par le buste d'Hippocrate placé dans une haute niche, sur une stèle de granit et servant d'arrière-plan au portrait de mon grand-père en 1857 par Wallaëys, directeur de l'académie des beaux-arts”.

60 A. VANDEN ABEELE, o.c., p. 5: “Son somptueux et sévère cabinet de travail, dont il avait dessiné lui-même et fait sculpter les grands meubles en chêne massif était un sanctuaire. Les murs en étaient tapissés de cuir de Courdoue”.

degelijk door zijn toedoen werd aangebracht. Uit de periode 1860-1870 dateren de huidige Renaissanceschouw en de acht gebrandschilderde glasramen met portretten en wapens van acht geleerden (A. Vesalius, C. van Baersdorp, Fr. Rapaert, R. Dodoens, L. Blondeel, J. B. van Helmont, S. Stevin en A. Willaert).

Glasraam met de afbeelding van Lancelot Blondeel (links boven), Simon Stevin (rechts boven), Jan van Helmont (links onder) en Frans Rapaert (rechts onder).

François Vanden Abeele bouwde een indrukwekkende medische loopbaan uit. We beperken ons tot enkele richtpunten uit zijn carrière. In 1852 werd hij adjunct van dr. Retsin in het Sint-Juliaansgesticht in de Boeveriestraat; van 1860 tot 1899 was hij er hoofdgeneesheer. Van 1860 tot 1899 werkte hij eveneens in het Sint-Janshospitaal als diensthofd van de vrouwenzaal; in die tijd waren er 8 artsen in het hospitaal, onder wie 4 chirurgen. Van 1855 tot 1891 was hij ook hoofdgeneesheer in het Sint-Janshospitaal te Damme⁶¹. Zoals de meeste dokters uit zijn tijd, ontving hij geen patiënten thuis, maar hij ging op thuisbezoek. Tijdens de zware cholera-

61 A. VANDEN ABEELE, *o.c.*, p. 2: "Il se rendait plusieurs fois par semaine à l'hospice de Damme. Accompagné de son domestique Edouard, il conduisait lui-même son coupé le long du mauvais pavé cotoyant le pittoresque canal de l'Ecluse".

epidemie in Brugge in 1866 bezocht hij dag en nacht patiënten aan hun ziekbed; hij ontving naderhand een gedenkpenning “Voor diensten bewezen gedurende de cholera-ziekte 1866 – Het Dankbaar Brugge”⁶².

Dr. Vanden Abeele was ook de eerste befaamde “psychiater” te Brugge. Zijn 48-jarige loopbaan in Sint-Juliaans getuigt hiervan. Hij was een vurig aanhanger van de beroemde Gentse professor J. Guislain. In 1869 stond hij mee aan de wieg van de “Société Médecine Mentale de Belgique” en een jaar later werd Vanden Abeele corresponderend lid van de “Academie Royale de Médecine de Belgique”⁶³. Eén van zijn grote verdiensten was de oprichting in 1866 van een “Section agricole” op het domein van het in 1910 opgerichte O.-L.-Vrouw Instituut te Sint-Michiels⁶⁴. De stad Brugge liet toe 260 niet geagiteerde patiënten uit Sint-Juliaans, Sint-Anna (Kortrijk) en Sint-Jozef (Kortenberg) naar dit domein over te brengen. Dokter Vanden Abeele lag op deze manier in Brugge aan de basis van de eerste arbeidstherapie voor mentaal gehandicapten. Tevens was hij een groot mecenas: met eigen middelen kocht hij in Wenduine vier hectaren grond, waarop hij het “Hôpital Maritime” liet bouwen. Dit “eerste Vlaams sanatorium” met 165 bedden, bestemd voor kinderen lijdend aan tering en huidziekten ging in 1881 open maar werd in 1900 evenwel opgedoekt⁶⁵.

Dokter Vanden Abeele bouwde te Brugge ook een politieke loopbaan uit⁶⁶. Van 1864 tot 1898 was hij provincieraadslid; in 1891 werd hij lid en zelfs voorzitter (tot 1897) van de Bestendige Deputatie. Vanaf 1878 – na de brand van het Provinciaal Hof – zetelde hij in de Commissie die de plannen voor de heropbouw onderzocht.

Van 1872 tot 1891 was hij lid van de Gemeenteraad en vond men hem steeds in de Commissie van Onderwijs en Schone Kunsten, en van Openbare Werken. Zo kwam hij regelmatig tussen in discussies rond restauratie van gebouwen en wees hij dikwijls op mogelijke architectu-

62 J. GELDHOF, *Pelgrims, Dulle lieden en Vondelingen te Brugge*, Brugge, 1975, p. 276.

63 G. VAN RENYNGHE DE VOXVRIE, in: *Acta Psychiatrica Belgica*, 1995, nr. 6, p. 279.

64 J. GELDHOF, *o.c.*, p. 276.

65 J. GELDHOF, *o.c.*, p. 280-281; A. VANDEN ABEELE, *o.c.*, p. 3-4.

66 J. D'HONDT, *o.c.*, p. 16-26.

rale fouten in het stadsbeeld. In 1877 werd hij voorzitter van de Raad van de Stadsbibliotheek en zorgde hij voor de verhuis van de bibliotheek van het stadhuis naar de Jan van Eyckplaats. In 1882 werd hij voorzitter van de Raad van de Stedelijke Muziekschool. Meteen herhalen we dat hij achtereenvolgens secretaris was van de Academie voor Schone Kunsten (1853-1875) en van de Stedelijke Academie (1883-1898).

In tal van andere dossiers is zijn tussenkomst aan te wijzen. Hij was voorstander van de verhuizing van het Brugse Stadsarchief van de oude Civiele Griffie (oostzijde van het Stadhuis) naar de Poortersloge⁶⁷. Punt was evenwel dat ook het Rijksarchief in deze locatie geïnteresseerd was. Toen de discussie over de bestemming van het Postgebouw (Breidelstraat, eigendom van het Rijk) dit dossier werd binnengeloodst, vond een ruil plaats, waarbij het Stadsarchief naar het Postgebouw (Breidelstraat) verhuisde en het Rijksarchief, later, naar de Poortersloge, huis Cottem en huis Vanden Abeele⁶⁸.

Ook in zijn huis had dr. Vanden Abeele belangrijke verbouwingen laten uitvoeren. In de jaren 1870 gaf hij aan Hendrik Pickery (1827-1894), zijn collega van de Academie, de opdracht zijn gevel te versieren: onder de vensters van de eerste verdieping bevinden zich vier gebeeldhouwde reliëfs, met voorstelling van de vier jaargetijden⁶⁹.

Begin 1900 stierf dr. François Vanden Abeele. Zijn echtgenote verbleef verder in dit huis tot haar overlijden in 1906. Na haar dood werd nr. 14 aangekocht door het "Staatsarchief", tussen 1907 en 1910 verbouwd en in 1912 door het Rijksarchief (Poortersloge en huis Cottem) ingenomen. Blijkbaar had zoon Frans⁷⁰, huisarts in de Joost de Damhouderstraat, geen interesse in het ouderlijk huis⁷¹.

Uiteindelijk werd Academiestraat nr. 14 – nog steeds bekend als "huis Vanden Abeele" – de ingang van het Rijksarchief, dat zijn eerste uitbouw kende in de Academiestraat onder leiding van baron Albert van Zuylen van Nyevelt, conservator van het Rijksarchief van 1907 tot 1935.

67 *Bulletin Communal de la ville de Bruges*, 1887, p. 42-43.

68 A. SCHOUTEET, in: *Archief en Bibliotheekwezen in België*, dl. XXXV, n° 1 (1964), p. 67-79.

69 M. VANDERMAESEN, *o.c.*, p. 29.

70 W. VAN HILLE, *o.c.*, p. 239-245.

71 Zoals hoger vermeld schreef zijn zoon Albert, magistraat te Gent, herinneringen aan zijn grootvader neer. Het zijn deze notities die wij verkregen van zijn zoon Jean – psychiater te Gent – en waarvoor wij hem hartelijk danken.